

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Шкута Олег Олегович

УДК 343.825

**ВИПРАВЛЕННЯ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ ЗАСУДЖЕНИХ,
ЯКІ ВІДБУВАЮТЬ ПОКАРАННЯ У ВИПРАВНИХ
КОЛОНІЯХ СЕРЕДНЬОГО РІВНЯ БЕЗПЕКИ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат дисертації на здобуття
наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дніпропетровськ–2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, професор
Богатирьов Іван Григорович,
Поліцейська фінансово-правова академія,
ректор.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Трубников Василь Михайлович,
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна,
завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін;

кандидат юридичних наук, доцент
Поліщук Геннадій Сергійович,
Національна академія внутрішніх справ,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права.

Захист відбудеться «_____» _____ 2011 року о «_____» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.727.02 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 26).

Автореферат розісланий «_____» _____ 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.М. Школа

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Прийнятий Верховною Радою України Кримінально-виконавчий кодекс України не тільки закріпив концептуальні основи правового регулювання виконання кримінальних покарань, а й суттєво оновив і удосконалив кримінально-виконавче законодавство, відкрив широкі можливості пошуків нових досліджень у цій галузі. Реформування пенітенціарної системи та зміни у кримінально-виконавчому законодавстві щодо міжнародних стандартів поводження із засудженими поставили перед Україною завдання створити таку систему виконання і відбування кримінальних покарань засудженими до позбавлення волі, яка б могла визначити пріоритетні умови та засоби для їх виправлення і ресоціалізації, запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так й іншими особами.

Особливе місце в реалізації даного напрямку належить Державній пенітенціарній службі України (далі – ДПтС України), в структурі якої є органи і установи виконання кримінальних покарань, зокрема виправні колонії середнього рівня безпеки. Станом на 20 січня 2011 року в Україні діє 184 установи, які належать до сфери управління ДПтС України, з них 76 виправних колоній середнього рівня безпеки, де відбувають покарання 75564 особи (майже 70% від загальної кількості засуджених, які відбувають покарання в установах виконання покарань (108926)). Протягом 2010 року до виправних колоній середнього рівня безпеки поступило 48345 засуджених, з яких: 18921 – вперше (в тому числі знову засуджених – 12991) та 29424 – неодноразово (в тому числі знову засуджених – 18974, з них раніше відбували покарання 18880), що свідчить про необхідність удосконалення форм та методів виправлення та ресоціалізації засуджених, у першу чергу в зазначених колоніях.

Донині ґрунтовної наукової роботи щодо виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, в Україні не проводилося. Виправлення та ресоціалізація засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, – це ключові категорії для застосування норм кримінально-виконавчого законодавства, під якими розуміється комплекс державних і недержавних заходів, що застосовуються з урахуванням виду покарання, особи засудженого, характеру, ступеня небезпеки і мотивів вчиненого злочину та поведінки засудженого під час відбування покарання.

Певний внесок у дослідження проблем виправлення і ресоціалізації засуджених зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Л.В. Багрій-Шахматов, В.А. Бадира, М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, О.В. Беца, І.Г. Богатирьов, О.І. Богатирьова, Ю.В. Баранов, Т.П. Бутенко, Н.І. Вишневецька, М.І. Гуцал, М.Я. Гуцуляк, А.В. Губенко, О.М. Джу́жа, Т.А. Денисова, В.О. Меркулова, М.С. Рибак, Г.О. Радов, А.Х. Степанюк, В.П. Севостянов, Б.М. Телефанко, В.М. Трубников, С.Я. Фаренюк, С.В. Царюк, С.І. Халимон, С.Х. Шамсунов, С.М. Школа, І.Б. Ускачова, І.С. Яковець та ін. Комплексного дослідження питань виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, не проводилося.

Аналіз кримінального, кримінально-виконавчого законодавства, наукових джерел, статистичних матеріалів, правозастосовчої практики Державної пенітенціарної служби дає підстави стверджувати, що на сучасному етапі вирішення проблем виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, потребує якісно нових підходів до розуміння цього соціального явища. Зазначені обставини свідчать про актуальність обраної нами теми дисертаційного дослідження, її теоретичну і практичну значимість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана тема дослідження відповідає положенням Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007-2009 рр., затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2006 р. № 1767, та положенням Концепції реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, схваленої Указом Президента України від 25 квітня 2008 р. № 401/2008, Державної програми покращення умов тримання засуджених та осіб, взятих під варту, на 2006-2010 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів № 1090 від 03 серпня 2006 р., тематиці пріоритетних напрямків наукових та дисертаційних досліджень, які потребують першочергового розроблення та впровадження в практичну діяльність органів і установ виконання покарань на період 2006-2010 рр., затверджених Науково-методичною радою ДДУПВП 17 лютого 2006 р. (протокол № 1). Тему дослідження та його проведення включено до плану науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ на 2009-2012 рр.

Тема дисертації затверджена вченою радою Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ 24 квітня 2008 р. (протокол № 4) і уточнена на засіданні вченої ради Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 24.01.2011 р. (протокол № 5).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є розроблення науково-обґрунтованих положень і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення законодавства та практики його застосування щодо виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, розроблення пропозицій щодо підвищення ефективності цього процесу.

Для досягнення цієї мети були поставлені такі *завдання*:

- дослідити стан і напрямки сучасної наукової розробки порушеної проблеми в кримінально-виконавчій науці;

- на основі існуючих підходів у науці кримінально-виконавчого права сформулювати доктринальне визначення поняття виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки;

- з'ясувати значення основних принципів кримінально-виконавчого законодавства для виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки;

- визначити правовий статус засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки;

– надати розгорнуту характеристику засобів виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки;

– розробити пропозиції щодо вдосконалення кримінально-виконавчого законодавства України, галузевих нормативно-правових актів та практики їх застосування щодо виправлення і ресоціалізації таких засуджених.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері виправлення і ресоціалізації засуджених.

Предметом дослідження є виправлення і ресоціалізація засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки.

Методи дослідження. У роботі використовувалися загальнонаукові та окремі наукові методи, властиві для досліджень у правових науках, зокрема: діалектичний метод, який дозволив дослідити й обґрунтувати понятійний апарат та зміст виправлення і ресоціалізації засуджених у виправних колоніях середнього рівня безпеки; історико-правовий метод дав можливість розглянути стан наукової розробки теми дослідження (підрозділ 1.1); формально-логічний метод використаний як універсальний спосіб аргументування окремих положень та висновків (підрозділ 1.2); логіко-юридичний метод дозволив визначити прогалини та суперечності у діяльності адміністрації виправних колоній середнього рівня безпеки (підрозділ 1.3); статистичні методи дали змогу опрацювати емпіричну базу як одне з основних джерел надходження відомостей про предмет дослідження (підрозділи 2.1-2.4); соціологічні методи були використані при здійсненні опитування персоналу у виправних колоніях середнього рівня безпеки, а також засуджених (підрозділи 3.1.-3.5); порівняльно-правовий метод використано при дослідженні суспільно корисної праці засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, як засобу їх виправлення та ресоціалізації (підрозділ 3.3).

Емпіричну базу дослідження становлять: показники офіційної статистики ДПтС України за 2007-2011 роки, наукові публікації, матеріали вивчених 450 особових справ засуджених у кримінально-виконавчих установах середнього рівня безпеки у Дніпропетровській, Житомирській, Луганській, Львівській, Черкаській, Чернігівській та Херсонській областях, проведені анкетування 450 засуджених та матеріали опитування 520 працівників цих установ.

Нормативно-правову основу дослідження становлять: Конституція України, Кримінальний, Кримінально-виконавчий кодекс України, нормативно-правові акти Президента України, Кабінету Міністрів України, міжнародні правові акти, які регламентують порядок поведінки із засудженими, галузеві нормативні акти Державної кримінально-виконавчої служби України.

Теоретичну базу дослідження склали праці вітчизняних і зарубіжних вчених як минулих часів, так і сучасності в галузі кримінального, кримінально-виконавчого права. Крім того, було використано праці з педагогіки, психології, соціології, кримінології, інших галузевих юридичних наук.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є одним із перших у вітчизняній кримінально-виконавчій науці комплексним науковим дослідженням виправлення і

ресоціалізації, за результатами якого отримано нові наукові положення і висновки, а саме:

вперше:

- сформульовано поняття виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, як системи взаємозв'язаних між собою об'єктивних і суб'єктивних елементів, мета яких полягає в забезпеченні засудженому такого порядку і умов відбування покарання, в результаті якого в його особистості відбувається процес позитивних змін, що створюють у нього готовність до самокерованої правослухняної поведінки та забезпечують, після звільнення, свідоме відновлення в соціальному статусі повноправного члена суспільства, повернення до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя у ньому;

- визначено поняття кримінально-виконавчої характеристики засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, як системи об'єктивних і суб'єктивних ознак, на підставі яких персоналом колонії проводиться систематичне, комплексне вивчення засудженого, завдяки чому і забезпечується вибір та застосування щодо нього засобів виправлення і ресоціалізації;

- обґрунтовано зміст об'єктивних і суб'єктивних елементів виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, зокрема: суб'єкт виконання, правовий статус засуджених; умови відбування засудженими покарання; ставлення засудженого до засобів виправлення і ресоціалізації; мотивація на зміну умов відбування покарання;

- на підставі проведеного аналізу застосування основних засобів виправлення і ресоціалізації до засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях із середнім рівнем безпеки, визначено їх ефективність, що полягає у співвідношенні досягнутого соціально корисного результату та визначених у чинному законодавстві цілей;

- на основі загальної та соціально-демографічної характеристики розроблено узагальнений портрет засудженого, який відбуває покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки;

- запропоновано, з урахуванням уточнення чинних та запровадження нових кримінально-виконавчих ознак щодо нормативно-правової регламентації виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, ч. 2 ст. 121, ч. 1 ст. 118, ч. 4 ст. 119 КВК України викласти у новій редакції, доповнити ч. 4 ст. 123 цього кодексу;

удосконалено:

- заходи, спрямовані на приведення умов тримання засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, у відповідність до існуючих міжнародних стандартів поводження із засудженими;

- систему принципів кримінально-виконавчого законодавства України, запропоновано в ст. 5 КВК України слова «поваги до» замінити на

«забезпечення». А відтак принцип поваги до прав і свобод людини замінити принципом забезпечення прав і свобод людини.

дістали подальшого розвитку:

– уточнення поняття правового статусу засудженого, який відбуває покарання у ВКСРБ, під яким дисертант розуміє систему законодавчо закріплених прав, обов'язків та інтересів, що передбачені порядком та умовами відбування покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки;

– дослідження умов відбування покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки. Запропоновано вдосконалити практику діяльності персоналу колоній середнього рівня безпеки шляхом введення нових форм і методів виправлення і ресоціалізації засуджених, зокрема опіки, надання юридичних послуг тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані у:

– *науково-дослідній діяльності* – як матеріали для подальшої розробки загальних і спеціальних питань кримінально-виконавчого права щодо застосування засобів виправлення і ресоціалізації засуджених та узагальнення їх практичних положень у виправних колоніях середнього рівня безпеки (акт впровадження Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ № 24 від 23.02.2011 р.);

– *правотворчій діяльності* – для вдосконалення підзаконних галузевих нормативно-правових актів Державної пенітенціарної служби України у виправних колоніях середнього рівня безпеки (акт впровадження народного депутата України Омельченка О.О. від 10.02.2011 р.);

– *практичній діяльності* – у розробці рекомендацій щодо вдосконалення форм і методів роботи із засудженим у виправних колоніях середнього рівня безпеки (акт впровадження УДДУПВП у Черкаській області від 27.04.2010 р.);

– *навчальному процесі* – під час викладання курсів кримінального та кримінально-виконавчого права, у підготовці підручників, навчальних посібників, науково-дослідницькій роботі студентів і курсантів (акт впровадження Херсонського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ від 10.02.2011 р.).

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження доповідалися на міжнародних, всеукраїнських та міжвузівських науково-практичних конференціях: «Теоретичні та прикладні дослідження» (м. Черкаси, 2009), «Захист прав і свобод людини і громадянина в Україні» (м. Бровари, 2010), «Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах» (м. Запоріжжя, 2010), «Сучасне та майбутнє в тенденціях підготовки студентів ВНЗ» (м. Чернігів, 2010), «Теорія і практика сучасного права» (м. Херсон, 2010), були обговорені на засіданнях кафедри кримінального права та кримінології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Публікації. За темою дисертації опубліковано п'ять наукових статей, чотири з яких – у виданнях, визначених ВАК України як фахові з юридичних наук, та чотири тези наукових доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Загальний обсяг роботи становить 237 сторінок, обсяг основного тексту – 176 сторінок, додатків – 33 сторінки, список використаних джерел складається з 235 найменувань і займає – 28 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання дослідження, його об'єкт, предмет, використані методи, нормативну та емпіричну основи; сформульовано основні теоретичні положення, які зумовлюють наукову новизну, визначено практичне значення одержаних результатів та їх апробація.

Розділ 1. «Загальна характеристика виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1. *«Витоки становлення і розвитку виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях»*, дисертантом надано розгорнуту характеристику історичних періодів становлення, розвитку та законодавчого закріплення основоположних ідей виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки. Аналіз юридичної літератури дозволив зробити висновок, що у вітчизняній науці кримінально-виконавчого права, кримінології деякі питання щодо виправлення і ресоціалізації засуджених, були предметом дослідження у докторській дисертації І.Г. Богатирьова “Кримінальні покарання не пов’язані з позбавленням волі” (2006 р.), у кандидатських дисертаціях: В.А. Бадира “Виправлення жінок, засуджених до позбавлення волі” (2006 р.), А.П. Гусак “Кримінологічні аспекти ресоціалізації неповнолітніх, засуджених за вчинення насильницьких злочинів, в умовах позбавлення волі” (2010 р.). Роботи цих науковців, безсумнівно збагатили історію становлення та розвитку виправних колоній середнього рівня безпеки і являють собою значну прикладну цінність. Зроблено акцент на працях вітчизняних науковців, що дозволило відійти від попередніх досліджень, де велика увага проблемам виправлення та ресоціалізації, була приділена зарубіжним вченим. Велику увагу дисертантом приділено історико-правовому аналізу виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, визначено їх стан і напрямки, показано становлення і розвиток наукових поглядів на сутність і значення даної проблеми в кримінально-виконавчій науці. Встановлено, що протягом XVI-XX ст. у законодавстві Російської імперії, а отже і на теренах України, репресивні засоби покарання все більше поступалися місцем засобам виправлення та ресоціалізації особи злочинця. Утверджено традиції патронатної діяльності: влаштування майбутньої долі ув’язнених після виходу на волю, підготовка їх до нормального життя за межами установи виконання покарань.

Виокремлено періоди: каральний, коли більшість країн світу характеризується повною байдужістю суспільних і державних структур до долі засуджених; пенітенціарний як період суттєвих змін у законодавстві та пенітенціарній практиці здебільшого у цивілізованих країнах світу та затвердження прогресивної системи покарання і сучасний який отримав назву оновлений, який проводить поетапну низку реформ спрямованих на гуманізацію виконання і відбування покарання у відповідності до міжнародних норм і стандартів.

У підрозділі 1.2. *«Поняття і зміст виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки»*, автором проведено комплексний аналіз поглядів вчених щодо змісту поняття виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки. Уточнено, що виправлення засуджених не може обмежуватись лише впливом пенітенціарної системи – виправлення засуджених є комплексним загальнодержавним завданням, у вирішенні якого повинні брати участь як державні, так і недержавні органи, організації, що мають відношення до його реалізації. На підставі проведеного дослідження зроблено висновок, що поняття виправлення засуджених слід розглядати і як процес з точки зору кримінально-виконавчого законодавства (ч. 1 ст. 6 КВК України), і як результат досягнення певної мети (ч. 2. ст. 50 КК України) – мети покарання. Дисертантом обґрунтовано власну позицію щодо необхідності законодавчого закріплення в Кримінальному кодексі України поняття ресоціалізації засуджених як складової мети покарання, що, в свою чергу, дозволить досягти мети іншої її складової – запобігання вчиненню засудженими нових злочинів. Визначено критерії виправлення: зразкова поведінка; сумлінне ставлення до праці та ресоціалізації; віра в повернення в суспільство; забезпеченість житлом; працевлаштування; адаптація до соціальних зв'язків.

У підрозділі 1.3. *«Значення принципів кримінально-виконавчого законодавства для виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки»*, дисертантом на підставі проведеного аналізу принципів кримінально-виконавчого законодавства, наукових поглядів вчених у галузі кримінально-виконавчого права зроблено висновок, що ці загальні керівні ідеї та положення, імперативні вимоги, які забезпечують реалізацію кримінально-виконавчої політики у сфері виконання і відбування покарань, характеризують його сутність і призначення в суспільстві, мають доктринальне значення та нормативно-правове забезпечення. Визначено, що пенітенціарна політика держави та заходи її забезпечення повинні проводитися в суворій відповідності з принципами КВК України, визначеними у ст. 5. Доведено необхідність заміни в ст. 5 КВК України принципу поваги до прав і свобод людини принципом забезпечення прав і свобод людини, який, зокрема, відповідає гарантіям проголошеним ст. ст. 3 та 63 Конституції України де утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави; засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, передбачених законом і установлених

вироком суду. Запропонована класифікація принципів за критеріями загальності і реалізації кримінально-виконавчої політики виконання і відбування покарань: загальноправові; міжгалузеві і галузеві.

Розділ 2. «Кримінально-виконавча характеристика засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки», складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. «Соціально-демографічна характеристика засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки», вивчено найбільш значимі соціально-демографічні ознаки засуджених, які відбувають покарання у ВКСРБ, а саме: вік, стать, соціальний стан особи до засудження. Хоча чинним законодавством (ч. 2 ст. 18 КВК України) і передбачений порядок відбування покарання у ВКСРБ жінками, засудженими до покарання у виді довічного позбавлення волі, та жінками, яким покарання у виді смертної кари або довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк в порядку помилування або амністії, протягом досліджуваного періоду засуджені даної категорії у ВКСРБ покарання не відбували. Станом на 20.01.2011 р. засуджені жіночої статі відбувають покарання у 12 УВП, з яких: 10 виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами, 1 виправний центр та 1 виховна колонія для неповнолітніх осіб жіночої статі.

Даючи характеристику засудженим досліджуваної категорії, можна говорити про те, що у виправних колоніях середнього рівня безпеки відбувають покарання засуджені чоловічої статі, здебільшого віком від 25 до 35 років, які є жителями міст, мають середньо-спеціальну освіту, до засудження не мали постійного місця роботи, неодружені. Виявлені нами соціально-демографічні особливості дають необхідну інформацію персоналу у виправних колоніях середнього рівня безпеки щодо врахування у соціально-виховній роботі із засудженими зазначених нами ознак.

У підрозділі 2.2. «Характеристика засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, в контексті вчинених ними злочинів» автором досліджено кримінально-правові ознаки засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки. З'ясовано, що переважна більшість таких засуджених відбуває покарання за злочини, пов'язані із заволодінням майном, і злочини насильницького характеру. Протягом 2007-2010 рр. у ВКСРБ відбували покарання засуджені за вчинення: умисних убивств – 14%, умисних тяжких тілесних ушкоджень – 10%, зґвалтування – 2,5%, розбою – 12%, грабежу – 15%, крадіжки – 26%, інших злочинів – 20,5%. З 2007-2010 рр. спостерігалась тенденція до зменшення кількості засуджених, які відбували покарання у вказаних установах. З 2011 року тяжіє до зростання кількість як засуджених у ВКСРБ так і скоєних ними злочинів пов'язаних із заволодінням майном, та злочинів насильницького характеру. Так в січні 2011 р. у ВКСРБ відбували покарання за вчинення корисливих злочинів 67% від загальної кількості осіб які відбували покарання в цих установах, з них: за скоєння крадіжки – 32%; грабежу – 20%; розбою – близько 15%; привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем 0,5%. За вчинення злочинів проти життя

та здоров'я – 27%, з яких: умисне вбивство - 16%; умисне тяжке тілесне ушкодження – 11%. За скоєння зґвалтування відбували покарання – 3% засуджених. Викликає певну тривогу те, що 27% засуджених вчинили злочини у період відбування покарання у виді позбавлення волі, а ще 69% – під час відбуття інших покарань. Визначено, що засуджені у виправних колоніях середнього рівня безпеки характеризуються високим рівнем кримінальної активності, а це, в свою чергу, потребує від персоналу колонії зусиль для налагодження профілактичної роботи із ними.

У підрозділі 2.3. «Правовий статус засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки» у роботі визначено теоретичне і практичне значення правового статусу засуджених які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, яке дозволило: створити чітке уявлення щодо кримінально-виконавчих відносин між адміністрацією колонії і засудженим; визначити коло прав і обов'язків засуджених, що є необхідною умовою забезпечення законності при виконанні покарання; установити рамки можливої поведінки засуджених при відбуванні покарання тощо.

Виокремлено особливі ознаки спеціальних прав засуджених, зокрема: вони несуть у собі самостійний характер; дані права не залежать від конституційних і галузевих прав громадян; вони забезпечують досягнення мети покарання, виконують функцію компенсації негативних наслідків застосування покарання; носіями цих прав можуть бути тільки засуджені.

Обґрунтовано положення про те, що в кримінально-виконавчому законодавстві на відміну від виправно-трудоного, що діяло раніше, закріплено принципово інший підхід до визначення правового статусу засудженого. Дисертантом встановлено, що засуджені, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, користуються широким колом прав, поряд із цим їх використання з незалежних від них причин не може забезпечити не тільки задоволення потреб засуджених, а й виконання обов'язків. Дане положення автором підтверджується опитуванням засуджених: 71% ознайомлені з правами й обов'язками в колонії адміністрацією згідно з КВК України; 15% з цими правами і обов'язками ознайомили інші засуджені; 14% вивчили самостійно в період проходження карантину. Доведено, що правовий статус засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки це комплекс складових елементів: прав; обов'язків; гарантій. Визначено, що права і обов'язки засуджених забезпечують їм гарантію на особисту безпеку в період відбування покарання. Запропоновано такі заходи безпеки засуджених: переведення засудженого в безпечне місце; тимчасове ізолювання; переведення в іншу установу тощо. Обґрунтовується конституційна формула правового статусу засуджених в основі якої передбачено: збереження за засудженим певної сфери дозволеної поведінки; оптимальну її межу; визначено необхідність досягнення мети покарання.

У підрозділі 2.4. «Ступінь виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки», автором доведено, що важливим елементом у структурі кримінально-виконавчої характеристики засуджених є ступінь їх виправлення і ресоціалізації – як

оціночних категорій, що дозволяє зробити висновок про результати їх сприйняття засудженим при відбуванні покарання. Наведено авторське його визначення, як сукупності критеріїв, необхідних для оцінки ефективності комплексного застосування основних засобів виправлення і ресоціалізації засуджених для досягнення мети покарання. Запропоновано п'ять критеріїв виправлення і ресоціалізації: дотримання засудженим вимог режиму; поведінка та відношення до персоналу колонії; відношення до інших засуджених; ставлення до засобів виправлення і ресоціалізації; дотримання в колонії правил внутрішнього розпорядку дня, санітарії та гігієни. Обґрунтовано періоди необхідності оцінювання виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, зокрема, запропоновано їх розподіл на основний, який проводиться щорічно і додатковий, який здійснюється в міру необхідності (закінчення строку відбування покарання, застосування підстав звільнення; переведення до іншої установ тощо). Доведено, що ступінь виправлення і ресоціалізації засуджених середнього рівня безпеки дозволяє визначити та вжити конкретні заходи щодо реалізації індивідуальної програми соціально-психологічної роботи із кожним засудженим, досягти максимальних результатів за період перебування засудженого в колонії. Визначена формула виправлення і ресоціалізації засуджених, яка передбачає такі складові: встав на шлях «виправлення»; «довів своє виправлення»; не встав на шлях виправлення; «злісний порушник режиму» «недостатньо вивчений».

Розділ 3. «Характеристика засобів виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки», складається з п'яти підрозділів. За результатами дослідження серед засобів виправлення і ресоціалізації засуджених автор виділяє режим – 53%, суспільно корисну працю – 20%, соціально-виховну роботу – 14%, загальноосвітнє та професійно-технічне навчання – 10%, громадський вплив – 3%.

У підрозділі 3.1. *«Режим як засіб виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки»*, автор під режимом у вузькому розумінні вважає уклад або спосіб життя засудженого, врегульований нормами права. Зроблено висновок, що режим охоплює переважну більшість відносин, які відбуваються у виправних установах. У широкому розумінні під режимом, як засобом виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, слід розуміти спільну діяльність персоналу кримінально-виконавчих установ, спрямовану на формування особистості засудженого як повноправного члена суспільства, здатного виконувати вимоги загальнообов'язкових правил поведінки та забезпечувати їх реалізацію в межах особистого життя. Режим також зберігає соціально корисні зв'язки засуджених із зовнішнім світом, зводить до мінімуму різницю між життям у місцях позбавлення волі та життям на волі, що сприяє підвищенню відповідальності засуджених за свою поведінку й усвідомленню людської гідності. До заходів, які необхідно застосовувати для зміцнення режиму відбування покарання,

респонденти віднесли: заохочення та стягнення до засуджених – 13%, підвищення суворості умов тримання – 43%, полегшення умов тримання, ефективність використання спецзасобів – 13%, збільшення уваги до виховної роботи із засудженими – 33%, збільшення кількості персоналу для роботи із засудженими – 33%.

У підрозділі 3.2. *«Загальноосвітнє і професійно-технічне навчання засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, як засіб їх виправлення та ресоціалізації»*, зазначено, що навчання засуджених у виправних колоніях середнього рівня безпеки проводиться без відриву від виробництва за єдиними планами і програмами, затвердженими міністерством освіти і науки, молоді та спорту України. При звільненні засудженому видається відповідне свідоцтво державного зразка про отриману ним освіти. Встановлено, що здобуття засудженим загальної освіти, професійно-технічної чи фахової вищої освіти, безумовно, сприяє процесу позитивних змін у їх поведінці. Навчання є не тільки забезпечувальним фактором в отриманні та засвоєнні засудженими певних знань, а й таким, що активно впливає на формування в особи світогляду, етичних якостей, позитивних мотивів соціально корисної діяльності, виховує у душі пошани до прав, законних інтересів, честі і гідності інших громадян. Запропоновані заходи удосконалення надання засудженим освіти, серед них: індивідуалізація виховного впливу на засуджених на основі гнучкої системи розподілу по відділенням; впровадження науково обґрунтованої професійної орієнтації; переорієнтація засуджених відповідно до індивідуальних здібностей і інтересів; інтеграція навчання засуджених в державну систему освіти; впровадження в освітній процес сучасних інформаційних технологій; забезпечення новими засобами навчання; формування та розвиток у засуджених цілеспрямованості, відповідальності, здатності приймати рішення тощо. Обґрунтовано потребу у звільненні від роботи на період проходження державної підсумкової атестації засуджених, які навчаються. Заробітна плата їм за цей період не нараховується, харчування надається безплатно.

У підрозділі 3.3. *«Суспільно корисна праця засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, як засіб їх виправлення та ресоціалізації»*, зазначено, що засуджені залучаються до праці на підприємствах або в майстернях установ, а також на державних або інших форм власності підприємствах на підставі укладених письмових угод між установою та замовником за умови забезпечення їх належної охорони та ізоляції. Визначено, що суспільно корисна праця засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, є дієвим фактором, який значною мірою впливає на процес їх виправлення та ресоціалізації. Відповідно до Європейських пенітенціарних правил праця в місцях позбавлення волі визнається позитивною складовою виправного впливу на засуджених. Крім виправлення, праця засуджених має також економічну, соціальну і оздоровчу мету. Засуджені працюють на себе (витрати на харчування, комунально-побутові послуги, одяг) і на суспільство. Встановлено, що держава не в змозі забезпечити повну зайнятість засуджених, у результаті

чого останні обмежені в реалізації гарантованих Конституцією прав, що в результаті унеможлиблює задоволення власних потреб та виконання покладених на них обов'язків. Більшість респондентів (67%) бажають працювати. В процесі дослідження було встановлено, що засуджені у виправних колоніях середнього рівня безпеки забезпечені роботою: в повному обсязі – 29%; частково – 18%, не забезпечені – 53%.

На підставі отриманих результатів дисертантом запропоновано застосовувати засоби матеріального і морального стимулювання трудового способу життя засуджених і диференціації останніх залежно від їх ставлення до праці. Дисертант не повністю погоджується з позицією вчених у галузі кримінального, кримінально-виконавчого права, які вважають, що критерій сумлінне ставлення до праці є зайвим і його слід вилучити з положень закону. За результатами дослідження визначено ознаки сумлінного ставлення до праці, зокрема: добросовісне виконання трудових обов'язків; старанність у праці та техніки безпеки; набуття нової спеціальності тощо. У роботі робиться висновок, що праця осіб засуджених до позбавлення волі є необхідною передумовою ефективного використання інших засобів виправлення і ресоціалізації засуджених - установленого порядку виконання і відбування покарання, соціально-виховної роботи, загальноосвітнього та професійного навчання, громадського впливу.

У підрозділі 3.4. *«Соціально-виховна робота із засудженими, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, як засіб їх виправлення та ресоціалізації»* визначено, що у системі засобів виправлення і ресоціалізації, врегульованих нормами кримінально-виконавчого законодавства, важливе місце займає соціально-виховна робота. Доведено, що соціально-виховна робота у виправних колоніях середнього рівня безпеки не аналогічна соціально-виховній роботі в звичайних умовах. Показано, що така робота спрямована на формування та закріплення в засуджених прагнення до заняття суспільно корисною діяльністю, сумлінним ставленням до праці, дотримання вимог законів і галузевих нормативних актів при відбуванні покарання, та забезпечення на її основі законослухняної поведінки в колонії і за її межами. Обґрунтовано, що соціально-виховна робота із засудженими є основним чинником щодо їх виправлення і ресоціалізації, передбачає комплекс заходів і норм поведінки, обов'язкових для засуджених. Водночас, вона забезпечує: корисну зайнятість засуджених; розвиток у них творчих здібностей і професійних навичок; формує правову та моральну поведінку в колонії та за її межами, створює умови збереження соціальних зв'язків, з родичами та близьким, сприяє соціальній адаптації до процесу підготовки до звільнення тощо. Зроблено висновок, що соціально-виховна робота серед інших засобів виправлення і ресоціалізації складає 14%. Дисциплінарна практика в контексті заходів соціально-виховної роботи, яка застосовується до засуджених передбачає: попередження – 29%; догана – 24%; сувора догана – 14%; призначення на позачергове чергування з прибирання приміщень і території колонії – 7%; скасування поліпшених умов тримання – 3%; поміщення у ДІЗО – 4%; поміщення в карцер – 14%; переведення до ПКТ – 5%. Серед заходів

заохочень подяка складає 78%. Проаналізовано наукові позиції щодо соціально-виховної роботи і зроблено висновок, що вона організується в колонії як цілеспрямована діяльність персоналу та інших соціальних інституцій для досягнення мети покарання, в індивідуальних, групових і масових формах на основі психолого-педагогічних принципах і методах.

У підрозділі 3.5. «Громадський вплив як засіб виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки», розкрито зміст громадського впливу як засобу виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки. Визначено, що особливо актуальним на сьогодні є проблема розширеного тлумачення у кримінально-виконавчому законодавстві України повноважень громадських організацій, а також їх перелік. Доведено, що звуження громадського контролю щодо цієї категорії осіб не сприятиме виправленню і ресоціалізації засуджених, та, в свою чергу, зменшить долю громадського впливу на цю категорію осіб, яких контролює лише виправна колонія. 73% опитаних респондентів вважають, що треба посилити роль суб'єктів громадського впливу на виправлення і ресоціалізацію засуджених в колонії середнього рівня безпеки. Позитивно оцінюють громадський вплив на засуджених 64%, негативно – 36%. Сформульовано визначення громадського впливу, зокрема, це засіб виправлення і ресоціалізації засуджених на різних стадіях відбування ними покарання, який має на меті надання правової, психологічної та медичної допомоги засудженим і особам, звільненим від відбування покарання. Обґрунтовано потребу у розширенні громадського впливу на засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, зокрема: щодо дотримання прав і законних інтересів засуджених; створення належних умов для їх утримання, залучення до цієї діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та громадян.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено конкретне наукове завдання, що дозволило отримати результати у вигляді теоретичних положень про поняття, зміст, засоби виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, а також обґрунтувати пропозиції щодо вдосконалення законодавства України з питань їх застосування.

1. У результаті історико-правового дослідження виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях, визначено їх стан і напрямки, показано становлення і розвиток наукових поглядів на сутність і значення даної проблеми в кримінально-виконавчій

науці. Виокремлено періоди розвитку засобів виправлення і ресоціалізації засуджених на: каральний, пенітенціарний і оновлений.

2. Встановлено, що виправлення та ресоціалізація засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, – це ключові категорії для застосування норм кримінально-виконавчого законодавства, під якими розуміється комплекс державних і недержавних заходів, що застосовуються з урахуванням виду покарання, особи засудженого, характеру, ступеня небезпеки і мотивів вчиненого злочину та поведінки засудженого під час відбування покарання.

3. Уточнено доктринальне визначення поняття виправлення та ресоціалізації таких засуджених, зокрема: *виправлення* розглядається дисертантом як комплексна категорія, що складається з таких компонентів: правового, медичного, психолого-педагогічного, соціально-побутового забезпечення засудженого, в результаті чого відбувається процес позитивних змін в його особистості та створюється готовність до самокерованої правослухняної поведінки; поняття *ресоціалізація* розглядається автором як соціально-правова категорія, що забезпечує засудженому після звільнення свідоме відновлення його в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві.

4. Обґрунтовано значення основних принципів кримінально-виконавчого законодавства для виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, і зроблено висновок, що досліджені принципи кримінально-виконавчого законодавства тісно взаємопов'язані, доповнюють один одного і вимагають комплексного застосування під час реалізації кримінально-виконавчої політики виконання кримінальних покарань. Запропоновано замінити в ст. 5 КВК України принцип поваги до прав і свобод людини принципом забезпечення прав і свобод людини.

5. У дослідженні зроблено висновок, що правовий статус засуджених, які відбувають покарання, виправлення і ресоціалізація засуджених є складним соціально-правовим явищем і постає як сукупність передбачених різними галузями законодавства України прав і обов'язків засудженого під час виконання і відбування кримінального покарання з метою виправлення і ресоціалізації. Такий висновок підтверджується опитуванням засуджених: 71% опитаних були ознайомлені з правами й обов'язками відповідно до КВК України, 15% осіб з цими правами ознайомили інші засуджені; 14% випадків – самостійно, із КВК України.

6. Встановлено, що в структурі злочинів, які переважають серед засуджених у виправних колоніях середнього рівня безпеки значне місце посідають злочини насильницького характеру та злочини пов'язані із заволодінням майном. Протягом 2007-2010 рр. у ВКСРБ відбували покарання засуджені за вчинення: умисних убивств – 14%, умисних тяжких тілесних ушкоджень – 10%, зґвалтування – 2,5%, розбою – 12%, грабежу – 15%, крадіжки – 26%, інших злочинів – 20,5%. З 2007-2010 рр. спостерігалась тенденція до

зменшення кількості засуджених, які відбували покарання у вказаних установах. З 2011 року тяжіє до зростання кількість як засуджених у ВКСРБ так і скоєних ними злочинів пов'язаних із заволодінням майном та злочинів насильницького характеру. Так в січні 2011 р. у ВКСРБ відбували покарання за вчинення корисливих злочинів 67% від загальної кількості осіб які відбували покарання в цих установах, з них: за скоєння крадіжки – 32%; грабежу – 20%; розбою – близько 15%; привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем 0,5%. За вчинення злочинів проти життя та здоров'я – 27%, з яких: умисне вбивство – 16%; умисне тяжке тілесне ушкодження – 11%. За скоєння зґвалтування відбували покарання – 3% засуджених. Викликає певну тривогу те, що 27% засуджених вчинили злочини у період відбування покарання у виді позбавлення волі, а ще 69% – під час відбуття інших покарань. Визначено, що засуджені у виправних колоніях середнього рівня безпеки характеризуються високим рівнем криміногенної зараженості, а це, в свою чергу, потребує від персоналу колонії зусиль для налагодження профілактичної роботи із ними.

7. Проведене анкетування серед працівників у виправних колоніях середнього рівня безпеки показало, що ефективність суспільно-корисної праці засуджених, як одного із засобів їх виправлення і ресоціалізації, визнали 22% респондентів. 87% опитаних працівників виправних колоній середнього рівня безпеки найдієвішими заходами, спрямованими на залучення засуджених до суспільно корисної праці, визначають матеріальне та моральне стимулювання засуджених.

8. Запропоновано з метою якісного підвищення стану інформованості суспільства про проблеми діяльності органів і установ виконання покарань щодо виправлення і ресоціалізації засуджених в управліннях державної пенітенціарної служби в областях щоквартально проводити публічні заходи, прес-конференції, круглі столи із залученням громадськості, журналістів місцевих засобів масової інформації на засадах рівності та взаємної відповідальності сторін.

9. Доведено, що сучасний стан виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, ще не відповідає сучасним вимогам кримінально-виконавчої діяльності Державної пенітенціарної служби України, чинного законодавства, галузевих нормативно-правових актів, а тому є всі підстави розглядати його вдосконалення шляхом внесення змін і доповнень, зокрема до КК України, КВК України та інших законодавчих актів.

10. У роботі робиться висновок, що питання про зразкову поведінку засуджених які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки слід розглядати як оціночне, і його має вирішувати суд, виходячи з кримінально-виконавчої характеристики поведінки особи під час відбування покарання. При цьому такі ознаки як паління, вживання ненормативної лексики не повинні мати вагоме значення. Поряд з цим, їх відсутність, безумовно, додатково свідчить про зразкову поведінку засудженої особи.

11. Обґрунтовується необхідність внесення змін і доповнень – до КВК України:

а) ч. 2 ст. 121 викласти у такій редакції: *«Відшкодування засудженими витрат на їхнє утримання проводиться після відрахування прибуткового податку, страхових внесків та внесків до Пенсійного фонду України в порядку і розмірах, передбачених законодавством. Відрахування за виконавчими листами та іншими виконавчими документами проводяться у порядку, встановленому законом»;*

б) із ч. 2 ст. 122 словосполучення *«до відбування покарання»* виключити;

в) із ч. 3 ст. 122 словосполучення *«після звільнення за умов сплати ними страхових внесків до Пенсійного фонду України в порядку і розмірах, передбачених законодавством»* виключити;

г) із ч. 4 ст. 121 сполучення *«після звільнення їх від покарання»* виключити;

д) ч. 1. ст. 118 викласти в такій редакції: *«Засуджені до позбавлення волі повинні працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією колоній. Засуджені залучаються до суспільно корисної праці: на власних виробництвах виправних установ; на підприємствах, у майстернях колоній за умов забезпечення належної охорони та ізоляції; з господарського обслуговування виправних установ та слідчих ізоляторів; у формі підприємницької діяльності»;*

е) ч. 4 ст. 119 викласти в такій редакції: *«Праця засуджених під час відбування покарання зараховується до трудового стажу, а також надає їм право отримувати щорічну відпустку, яка зараховується в строк відбування покарання»;*

є) у ч. 4 ст. 123 доповнити, на підставі чого начальником соціально-психологічного відділення складається кримінально-виконавча характеристика.

– до Закону України «Про штатну структуру і чисельність персоналу органів і установ виконання покарань», де перелік посад слід доповнити посадою соціального працівника у структурі соціально-психологічної служби установи виконання покарань.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Шкута О.О. Реалізація права на шлюб особами, які відбувають покарання у виді позбавлення волі / О.О. Шкута // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2008. – № 4 (40). – С. 94-100.

2. Шкута О.О. Працевлаштування засуджених осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, як засіб реалізації їх конституційних прав і виконання обов'язків / О.О. Шкута // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дидоренка. – 2010. – № 3. – С. 96-104.

3. Шкута О.О. Наукові погляди на проблему виправлення і ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання в колоніях середнього рівня безпеки /

О.О. Шкута // Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Юридичні науки. – Запоріжжя: ЗНУ, 2010. – № 4. – С. 201-206.

4. Шкута О.О. Громадський контроль як засіб виправлення і ресоціалізації засуджених / О.О. Шкута // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2011. – № 1 (52). – С. 307-312.

5. Шкута О.О. Становлення та розвиток поняття «виправлення засуджених», як мети застосування покарання за вчинений злочин / О.О. Шкута // Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 5 листоп. 2010 р.). – у 3 ч. – Запоріжжя: Юридичний ін-т ДДУВС, 2010. – Ч. III. – С. 243-245.

6. Шкута О.О. Актуальні питання зайнятості засуджених у колоніях середнього рівня безпеки / О.О. Шкута // Захист прав і свобод людини і громадянина в Україні: Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Бровари, 11-12 лют. 2010 р.). – Чернігів: КП «Вид-во Чернігівські обереги», 2010. – С. 81-82.

7. Шкута О.О. Проблеми занятості засуджених які відбувають покарання у виді позбавлення волі / О.О. Шкута // Сучасне та майбутнє в тенденціях підготовки студентів ВНЗ: Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2010. – С. 144-146.

8. Шкута О. О. Соціально-виховна робота з засудженими, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки. Проблеми застосування. / О.О. Шкута // Теорія і практика сучасного права: Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. – Херсон: Айлант, 2010. – Т. 1. – С. 176-178.

АНОТАЦІЇ

Шкута О. О. Виправлення та ресоціалізація засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпропетровськ, 2011.

Дисертація є одним з перших у вітчизняній кримінально-виконавчій науці комплексним науковим дослідженням виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки.

У роботі сформульовано низку теоретичних узагальнень та здійснено нове вирішення наукового завдання, що полягає в комплексному вивченню та системній розробці загальнотеоретичних положень щодо виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки (далі - ВКСРБ). На основі існуючих підходів у науці кримінально-виконавчого права сформовано доктринальне визначення поняття виправлення та ресоціалізація засуджених досліджуваної категорії. З'ясовано значення основних принципів кримінально-виконавчого законодавства для виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у ВКСРБ,

визначено їх правовий статус. Надано розгорнуту характеристику засобів виправлення та ресоціалізації засуджених, які відбувають покарання у ВКСРБ. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення кримінально-виконавчого законодавства України, галузевих нормативно-правових актів та практики їх застосування щодо виправлення і ресоціалізації таких засуджених. Удосконалено заходи, спрямовані на приведення умов тримання засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки, до існуючих міжнародних стандартів.

Ключові слова: засуджені, виправлення, ресоціалізація, виправні колонії, середній рівень безпеки, соціально-демографічна характеристика засуджених, правовий статус засуджених, ступінь виправлення і ресоціалізації засуджених, засоби виправлення та ресоціалізації засуджених.

Шкута О. О. Исправление и ресоциализация осужденных, которые отбывают наказание в исправительных колониях среднего уровня безопасности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Днепропетровский государственный университет внутренних дел, Днепропетровск, 2011.

Диссертация является одним из первых в отечественной уголовно-исполнительной науке комплексным научным исследованием исправления и ресоциализации осужденных, которые отбывают наказание в исправительных колониях среднего уровня безопасности. В работе сформулирован ряд теоретических обобщений и осуществлено новое решение научного задания, которое заключается в комплексном изучении и системной разработке общетеоретических положений исправления и ресоциализации осужденных, которые отбывают наказание в исправительных колониях среднего уровня безопасности (далее – ИКСУБ). На основе существующих подходов в науке уголовно-исполнительного права сформировано доктринальное определение понятия исправления и ресоциализации осужденных исследуемой категории. Выяснено значение основных принципов уголовно-исполнительного законодательства для исправления и ресоциализации осужденных, которые отбывают наказание в ИКСУБ, определен их правовой статус. Представлена развернутая характеристика средств исправления и ресоциализации осужденных, которые отбывают наказание в ИКСУБ. Разработаны предложения по усовершенствованию уголовно-исполнительного законодательства Украины, отраслевых нормативно-правовых актов и практики их применения в исправлении и ресоциализации таких осужденных. Усовершенствованы меры, направленные на приведение условий содержания осужденных, которые отбывают наказание в исправительных колониях среднего уровня безопасности, к существующим международным стандартам. Изучены вопросы использования персоналом исправительных колоний данного вида, с целью исправления и ресоциализации осужденных, режима, общеобразовательного и пофесионально-технического обучения, социально-

воспитательной работы, общественного воздействия. Показано их взаимоотношение в работе с осужденными. Автор утверждает, что перспективы исправления и ресоциализации осужденных во многом связаны с приоритетами уголовной и уголовно-исполнительной политики, с совершенствованием уголовного, уголовно-процессуального и уголовно-исполнительного законодательства, развитием общественного контроля, решением организационных и кадровых вопросов, повышением эффективности практической деятельности исправительных колоний среднего уровня безопасности. В этой связи были разработаны конкретные предложения и рекомендации, проведены социологические исследования.

Ключевые слова: осужденные, исправление, ресоциализация, исправительные колонии, средний уровень безопасности, социально-демографическая характеристика осужденных, правовой статус осужденных, степень исправления и ресоциализации осужденных, средства исправления и ресоциализации осужденных.

Shkuta O. O. Correction and re-socialization of convicts serving sentences in middle-level security colonies. – Manuscript.

Thesis for a Doctor of Philosophy. Specialty 12.00.08 – criminal law and criminology; criminal-executive law. – The Dnipropetrovs'k State University of Internal Affairs. – Dnipropetrovs'k, 2011.

The thesis is one of the first in domestic criminal-executive science complex research on correction and re-socialization of convicts serving sentences in middle-level security colonies.

A set of theoretical generalizations and a new approach to the complex and systematic studying of the general theoretic statements on correction and re-socialization of convicts serving sentences in middle-level security colonies are exposed. Based on the existing approaches in the criminal-executive science the doctrinal definition of correction and re-socialization of the convicts of the given category is formulated.

The basic principles of the criminal-executive legislation for correction and re-socialization of convicts serving sentences in middle-level security colonies as well as their legal status are defined. A detailed description of correction and re-socialization facilities for convicts in middle-level security colonies is given. The proposals to improve the criminal-executive legislation of Ukraine, branch standard acts and the conditions of detention such prisoners are attached.

Keywords: convicts, correction, re-socialization, middle-level security colonies, socio-demographic characteristics of convicts, legal status, the degree of correction and re-socialization of convicts, correction and re-socialization facilities.

Відповідальний за випуск –
кандидат юридичних наук *Примаченко В.Ф.*

Підп. до друку 25.03.2011 р. Формат 60х84/16. Гарнітура – Times. Друк. – RISO.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Замовлення А-133.

Редакційно-видавничий відділ ДДУВС
49005, м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 26